

*Логінова А. О.,
аспірантка, науковий співробітник
відділу навчання географії та економік,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

*Сидоренко А. О.,
студентка 6 курсу
географічного факультету
КНУ ім. Т. Шевченка,
м. Київ, Україна*

ПРОЄКТ НМК ВИВЧЕННЯ НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ ВЧЕНИХ В РЕАЛІЯХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

Реалізація освітніх і виховних завдань, сформульованих навчальною програмою є метою такої системи дидактичних засобів навчання, як навчально-методичний комплекс (НМК) з конкретної дисципліни. Будь-який навчально-методичний комплекс з географії має орієнтуватись на Державний стандарт базової середньої освіти, відповідно до нього розроблена типова освітня програма, у процесі розробки – модельні програми. Центральне місце в навчально-методичному комплексі посідає підручник, оскільки у ньому зазвичай, у певній логічній послідовності науково, доступно розкривається зміст шкільної географії. Важливою є супровідна роль навчально-методичних посібників з методики навчання даної дисципліни. Розробкою навчально-методичного продукту з комплексного вивчення географії або її певного напрямку займались В. Бойко, В. Вовк, Т. Гільберг, Г. Довгань, С. Капіруліна, С. Кобернік, Р. Коваленко, П. Масляк, Т. Назаренко, Г. Уварова, Н. Павлюк, О. Стадник та ін. Нові умови потребують нових ідей у педагогічній науці, нових прикладних оптимальних рішень в реальній шкільній практиці. Вбачаємо, що резервом підвищення зацікавленості школярів географічною наукою може бути вдало підібрана методика вивчення не лише географічного явища, процесу, об'єкта, а й дослідження наукової спадщини вчених, їх життєвого і творчого шляху. З метою виявлення потреби у розробці навчально-методичного посібника для вивчення наукової спадщини вчених на уроках географії в умовах дистанційного навчання, на кшталт поєднання хрестоматійного матеріалу з дидактичним матеріалом та методичними рекомендаціями, нами було проведено опитування вчителів-практиків.

Для виявлення можливостей дистанційного використання наукової спадщини вченого на уроках географії, було розроблено анкету для вчителів географії з різним професійним стажем. З понад двохсот опитаних респондентів в Україні з широкою географією 63% вважають, що зміст підручників з географії має бути доповнений цитатами з першоджерел, а 28% ніколи не використовували наукову спадщину на уроках географії. 88% респондентів однозначно впевнені, що використання наукової спадщини вчених на уроках географії впливає на

формування ключових компетентностей учнів. Водночас 12% вчителів наголошують, що сучасних дітей мало цікавить наше наукове минуле через відсутність загальної мотивації до навчання. Серед основних проблем, які можуть виникнути у процесі дистанційного вивчення наукової спадщини географів на уроках є складність пошуку оригіналів праць в мережі Інтернет, відсутність часу на дослідження спадщини в бібліотеках та підготовки цікавих уроків з її залученням. Отримані результати свідчать, що більшість вчителів підтримує дистанційне використання наукової спадщини на уроках географії, однак виникають суттєві складнощі у пошуку оригіналів наукових праць, обмеженість часу на розробку такого уроку та відсутність навчальної мотивації в учнів. Відповідно до цього, розробка навчально-методичного посібника з дистанційного вивчення наукової спадщини вчених на уроках географії є актуальною, є й запит на таку розробку. Тому припускаємо, що вона допоможе вчителю вплинути на розвиток пізнавальних здібностей учнів. З урахуванням швидкого старіння друкованої літератури з багатьох навчальних предметів, недостатнім забезпеченням бібліотек необхідними матеріалами, зростанням ролі інформаційних, мережевих технологій необхідним є створення і впровадження в освітній процес саме електронного навчально-методичного посібника, розміщення якого могло б взяти на себе, наприклад популярне серед географів видавництво.

Розроблений авторами навчально-методичний посібник «Наукова спадщина географів» – це комплекс ігор, завдань, технологій залучення наукової спадщини в освітній процес для ефективної організації та результативності навчання географії в загальноосвітній школі. Основна мета – імплементація наукової спадщини географів в освітній процес для популяризації української науки, сприяння розвитку пізнавального інтересу в учнів, формуванню цілісної картини світу та географічної культури. Такий посібник призначений для вчителів, студентів, педагогів закладів позашкільної освіти, а також усіх, хто цікавиться проблемою збереження та вивчення унікальної наукової спадщини географів. Посібник розроблено з урахуванням навчальної програми з географії для 6-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, компетентнісного, особистісно-орієнтованого та діяльнісного підходів. Використані технології та методики спрямовані насамперед на формування в учнів усвідомлення значущості здобутків географічної науки, зокрема шанування досягнень українських учених, формування національної самосвідомості, творчих та дослідницьких навичок. Знайомство з навчально-методичним посібником починається з плану застосування матеріалів посібника на уроках географії, де відповідно до шкільної програми підібрані постаті та технології залучення їх наукової спадщини в освітній процес. Далі, на початку кожного план-конспекту уроку подано фотозображення, коротка біографічна довідка та список основних праць мандрівника, вченого або географа, наукову спадщину якого залучено у зміст конспекту. На сторінках посібника використані цитати та карти видатних українців: Ю. Лисянського, Є. Ковалевського,

В. Кубійовича, Г. Сєдова, С. Рудницького, П. Тутковського, О. Шабля, та ін. Наприклад, під час вивчення теми «Етнічний склад населення України» вчителю необхідно прочитати уривок з твору П. Чубинського «Праці етнографічно-статистичної експедиції в Західно-Руський край» і разом з класом визначити: які етноси проживали на території України у XIX ст., а які зараз; які етноси зникли з території назавжди; чому [2]? Або у межах вивчення теми «Туризм» у 9 класі за допомогою уривку статті К. Мезенцева «Публічні простори Києва: забезпеченість населення та сучасна трансформація» учні визначають проблему низького забезпечення населення районів Києва «зеленими» публічними просторами та моделюють рекреаційний простір районів міста Києва (або будь-якого іншого міста, селища) з метою «озеленення» [1]. Усі підготовлені матеріали можна буде використовувати як на уроках географії в межах школи, так і дистанційно, оскільки для розробки план-конспектів уроків були залучені хмарні сервіси для створення онлайн анімації Prezi.com, скрайбінгу PowToon, ментальної карти MindMater, інфографіки Easel.ly. У кінці посібника подано список використаної наукової спадщини та QR-коди зі сторінками для її перегляду або завантаження. Це істотно спростить вчителю самостійні пошуки наукової спадщини вчених для підготовки до уроків. Унікальність запропонованого навчально-методичного посібника полягає в тому, що класичні електронні методичні видання не обов'язково розраховані на організацію освітнього процесу дистанційно. Даний посібник є квінтесенцією матеріалів, які можна використовувати онлайн, не витрачаючи часу на їх пошук та аналіз. Враховуючи складність наукової мови, неадаптованої до вікових особливостей учнів, автори намагались обрати саме ті уривки з наукової спадщини, які будуть найбільш доступними та доречними. Разом з тим пропонуємо учням, які найбільш зацікавлені у подальшому дослідженні наукової спадщини, перейти за покликаннями на оригінали наукових праць та самостійно продовжити їх аналіз. Ефективність проєкту НМК перевірено саме практикою дистанційного навчання в загальноосвітньому закладі, проте для надійності результату експеримент автори планують повторити та розширити.

Ключові слова: географія, навчально-методичний комплекс, дистанційне навчання, наукова спадщина.

Література:

1. Мезенцев К.В., Мезенцева Н.І. Публічні простори Києва: забезпеченість населення та сучасна трансформація. *Часопис соціально-економічної географії*: міжрегіон. зб. наук. праць. Вип. 11(2), Харків. 39-47.
2. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования : [в 7 т.] / собрал П. П. Чубинский. Санкт-Петербург. 1872-1878.